

LÄÄNE-VIRU
RAKENDUSKÕRGGKOO

Sotsiaaltöö õppetool

SOTSIAALTÖÖ ÕPPETOOLI VILISTLASUURING
AASTATEST 2006-2008

Meeli Männamäe

Airi Mitendorf

Mõdriku

2010

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. UURIMUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	5
1.1 Bologna protsess ja õpiväljundipõhine õppekava.....	5
1.2 Elukestva õppe kontseptsiooni põhimõtted	7
1.3 Amet ja ametikasv	9
1.4 Konstruktivistlik õpiteooria	10
1.5 Karjäärirtee ja –mudelid.....	12
2. UURINGU METOODIKA JA VALIM	14
2.1 Andmekogumis- ja analüüsimetoodika	14
2.2 Valimi kirjeldus	15
3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS.....	16
3.1 Hinnangud sotsiaaltöö eriala õppekavale ja haridusele	16
3.2 Respondentide hinnangud õppepraktikale	21
3.3 Õpetamise kvaliteet ja õppeainete kaasajastatus.....	23
3.4 Õppijate arvamused oma panusele õppimisse.....	24
3.5 Tasemehariduse osatähtsus vilistlaste karjäärirteel	26
3.6 Vilistlaste ettepanekud koolile sotsiaaltöö eriala õpetamisel.....	27
3.7 Vilistlaste meenutused kooliajast.....	29
KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED.....	30
KASUTATUD KIRJANDUS.....	33
LISAD.....	35

Lisa 1. Vilistlasuuringu ankeet

SISSEJUHATUS

Kõrgharidus ja selle kvaliteet on vaidlusi ja küsimusi tekitav teema. Kas nii palju kõrgharidusega inimesi on ikka vaja? Kas kõik ikka leiavad endale tööturul sobiva väljundi? Kas kõrgharidusega inimeste massistumine ei devalveeri selle väärtust ja ei alanda hariduse kvaliteeti? Eesti poliitikud ja tööandjad on viimastel aastatel väitnud, et Eesti haridussüsteemi pakutav (nii haridustasemetega kui erialade lõikes) ei vasta tööturu nõuetele. Tööandjate hinnangul on ülepaisutatud nii avaliku sektori kui ka erakõrgkoolidesse vastuvõetavate üliõpilaste arv. Üha rohkem räägitakse kõrgharidusega noorte suurest arvust ja on väidetud, et kõrgharidus produtseerib tööpuudust.

Erinevad analüüsid on aga näidanud, et kõrgharidusega inimesed on tööturul konkurentsivõimelisemad, nad kohanevad paremini muutustega, tarbivad rohkem kultuuri, elavad tervislikumalt, nende elulaad on väiksema julgeolekuriskiga, mistõttu on nad ka väiksem koormus tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemile.

Nii nagu Eesti ühiskond tervikuna, muutuvad kõrghariduse õppekavad pidevalt. Kõrgharidusstandardi muudatused fikseerisid kõrghariduse tasemel õpiväljundite mõiste 2007. a ning kehtestasid nõuded rakenduskõrghariduse, bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe õpitulemustele. Kõrghariduses toimub õppekavade uuendamine, nende muutmine õpiväljundipõhiseks. Uue põlvkonna õppekavades suureneb varasema ainekesksuse asemel õpetamisprotsessi läbimõeldus ja õppekavade interdistsiplinaarsus (Tina 2008: 16). Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015 seab esimeseks tegevussuunaks kõrghariduse seostamise Eesti ühiskonna vajaduste ja tööturu ootustega.

Sotsiaaltöö eriala võib pidada Eestis nooreks erialaks. Sotsiaaltöö erialade õpetamisega alustati Eestis 1991-1992. a, kui alustasid tööd esimesed sotsiaaltöötajad. Lääne- Virumaal on sotsiaaltööd õpetatud alates 1992. aastast. 2001. aastast alates õpetati sotsiaaltöö eriala Lääne- Virumaa Kutsekõrgkoolis. 3. septembril 2007. aastal korraldati kutsekõrgkool ümber Lääne-Viru Rakenduskõrgkooliks, mis on rakenduskõrgharidust, kutseõpet ning täiskasvanute täiend- ja ümberõpet pakkuv riiklik õppeasutus.

Sotsiaaltöö õppetoolis õpetatakse sotsiaaltöö eriala nii rakenduskõrghariduse tasemel sotsiaaltöö erialal kui ka kutseõppe tasemel (töökohapõhine õpe) hooldustöötaja erialal (LVRKK

arengukava 2008). Aastatel 2002-2009 on LVRKK-s sotsiaaltöö eriala lõpetanud 628 diplomeeritud sotsiaaltöötajat. On ootuspärane, et omandatud haridustase on tugevalt seotud tööturul saavutatava sotsiaalmajandusliku staatusega ning indiviidi tasandil on haridusse investeerimine hea valik, mis suurendab valikuvõimalusi ja vähendab tööturult väljatõrjumise riski.

Õppekavade uuendamisel ja väljundipõhiseks muutmisel Lääne- Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö õppetoolis on abiks sotsiaaltöö eriala vilistlaste tagasiside ning hinnang saadud hariduse olulisusele nende ametialases arengus.

Uuringu **eesmärk** on analüüsida Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö erialal omandatud tasemehariduse tähtsust vilistlaste ametikasvus ja karjääriteel.

Uurimisülesanded:

- uurida sotsiaaltöö eriala vilistlaste hinnanguid õppetöö kvaliteedile Lääne-Viru Rakenduskõrgkoolis ning sellest lähtuvalt teha ettepanekuid sotsiaaltöö õpiväljundipõhise õppekava parendamiseks;
- uurida sotsiaaltöö eriala vilistlaste arvamusi omandatud teadmiste rakendatavuse kohta erialasel tööl;
- analüüsida vilistlaste haridustee ja kutsekindluse vahelisi seoseid ning tuua välja, millisel viisil on kõrgharidus mõjutanud vilistlaste karjääriteed.

Hariduse tähendusele indiviidi karjääriteel on lähenetud mitmeti. Nii Bologna deklaratsioonis kui Eesti Vabariigi kõrgharidusstrateegias ja selle rakenduskavas käsitletakse haridust kui midagi, mis annab inimesele teadmised ja oskused, mille omandamise tõttu tõuseb inimeste tootlikkus. Kuidas aga teada saada, kas saadud haridus tagab vajalikud teadmised ja oskused? Millisel viisil ja määral saab tööturule siseneja saadud teadmisi ja oskusi kasutada? Kas saadud haridus suurendab ka vilistlaste kutsekindlust? Ka nendele küsimustele püütakse uuringu tulemusena vastus leida.

Andmete kogumise ja analüüsi käigus rakendati nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset uurimismeetodit. Kvantitatiivne analüüs põhineb vilistlaste poolt antud hinnangute statistilisel analüüsil ja tõlgendamisel. Kvalitatiivsel meetodil analüüsitakse avatud küsimuste vastuseid, mis käsitlestevad vilistlaste karjäärikulgu ning baashariduse osatähtsust selles.

1. UURIMUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015 järgi on kõrgharidus universaalne haridustase. Arenenud riikides omandab kõrghariduse üle 50% eagrupist, kõrgharidusega inimeste osakaalust elanikkonna hulgas sõltub üha rohkem ühiskonna arengu- ja innovatsioonivõime. Kõrgharidust pakutakse järjest enam üleilmse avatud haridusturu ja sellest johtuva konkurentsi tingimustes, hariduse kvaliteedist on saanud keskne konkurentsifaktor. Eesti huvides on pakkuda Euroopa kõrgharidusruumis konkurentsivõimelist kõrgharidust kõigis viljeldavates tegevussuundades.

Kõrgharidusstrateegia tegevussuunad:

1. Kõrghariduse parem seostamine ühiskonna ja õppurite ootuste ning tööturu vajadustega.
2. Kvaliteedikindlustuse tugevdamine.
3. Õppekavaarendus ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumine.
4. Uue rahastamisskeemi väljatöötamine ja rakendamine.

LVRKK sotsiaaltöö õppetooli **eesmärk** on tagada rahvusvaheliselt tunnustatud rakenduskõrghariduse õppekava sotsiaaltöötaja pädevusnõuetele vastavate aineprogrammide koostamine ja täitmine, et pakkuda kvaliteetset rakenduskõrgharidust, läbi viia erialaseid rakendusuringuid ja võimaldada elanikkonnale elukestvat õpet (LVRKK Sotsiaaltöö õppetooli põhimäärus).

Õppetooli eesmärgi täitmiseks on oluline õppekava pidev arendamine ja täiendamine. Eesmärgi täitmisele aitab kaasa vilistlaste tagasiside uuring.

1.1 Bologna protsess ja õpiväljundipõhine õppekava

Bologna protsessi üks esimesi tegevusi oli kõrgharidusõppe lahutamine bakalaureuse- ja magistriõppeks. Selle protsessiga taheti ühtlustada Euroopa kõrgharidusruumi. Eesti läks 3+2 kõrgharidussüsteemile üle 2002.-2003.. õppeaastal. See tähendab, et ühetsükliliselt kõrghariduselt üleminek kahetsüklilisele on Bologna protsessi üks suurimaid muudatusi (Bologna deklaratsioon 1999). Kolm aastat toimub õpe I astmel kas bakalaureusekraadi või rakenduskõrghariduse diplomit omandades, millele peaks või võib järgneda magistriõpe.

Õppimisvõimaluste mitmekesistamine esmane eesmärk rakenduskõrghariduses on vilistlaste väljund tööturule. Selle taga võib näha nii ülikoolide kolledžite soovi kindlustada jätkusuutlikkust, endiste kutseõppeasutuste kujunemist rakenduskõrgkoolideks kui ka õppimisvõimaluste mitmekesistamist.

23. aprillil 2008 kiitsid Euroopa Parlament ja Euroopa Nõukogu heaks Euroopa kvalifikatsioonide raamistiku elukestvaks õppeks (The European Qualifications Framework for Lifelong Learning) (The EQF 2008), mis koosneb kaheksast väljundipõhiselt kirjeldatud tasemest. See määratleb, mida õppija peaks teadma, mõistma ja oskama vastaval tasemel toimuva õppeprotsessi lõpuks. EQF muudab senist arusaama õppimisest ja õpetamisest. Kui traditsiooniliselt on õppekavade koostamisel olnud rõhk pigem *sisendil*, siis nüüd keskendutakse *väljundile*. Taoline paradigmuuendus toetab haridusasutuste ja tööturu koostööd, elukestvate õpetamisformaalse ja mitteformaalse hariduse (näe kogemusliku õppimise) hindamist ja tunnustamist ning nii riikidevahelist kui riigisisest mobiilsust haridusasutuste vahel. 1. septembrist 2008 kehtib Eestis uus Kutseeadus, mille kvalifikatsiooniraamistik on EQF-ga vastavuses. Esimene tase kirjeldab elementaarse kirjaoskuse taset ning kaheksas tase vastab doktorikraadile. Kõrgharidust puudutavad 5.-8. tase, kusjuures viienda taseme all mõistetakse kõrghariduse lühikese tsükli õpet (Eestis vastav õpetamine puudub), kuues tase vastab bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppele, seitsmes tase magistrikraadile ja 8. tase doktorikraadile (Udam 2008: 10).

Kõrgharidusstandardi muudatused fikseerisid õpiväljundite mõiste kõrghariduse tasemel ning kehtestasid nõuded rakenduskõrghariduse, bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe õpitulemustele koos eelneva õpi- ja töökogemuse arvestamise põhimõtetega (Kõrgharidusstandard 2007). Muudatustega kaasnes ka ühtse ainepunktide süsteemi kasutuselevõtt 1. septembrist 2009.

Kõrghariduses uuendatakse õppekavasid, muutes need õpiväljundipõhiseks. Õpiväljundipõhine õppekava annab võimalusi tekitada õppija jaoks rohkem sh paindlikke õpiteid, võtta arvesse elujooksul õpitut ja varasemat töökogemust. Uue põlvkonna õppekavades suureneb varasema ainekesksuse asemel õpetamisprotsessi läbimõeldus ja õppekavade interdistsiplinaarsus. Võimalik on leida koostööpartnereid, praktikabaase ja lisaressursse (Tina 2008: 16).

Õppekava on hariduseesmärkide teostamise plaan ehk milleks, mida, kuidas ja millise aja jooksul õpitakse ja õpetatakse (Rutiku 2006: 20).

Õpiväljundid on õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud või nende kogumid (pädevused), mille olemasolu ja/või saavutatuse taset on võimalik tõendada ja hinnata (Õppekava arendamise juhendmaterjal 2009: 7).

Iga kõrghariduse õppekava peab vastama kõrgharidusstandardile, lähtuma kutsekvalifikatsiooniraamistikust ja eriala kutsestandardist.

Antud uuringus küsitakse vilistlaste arvamust Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö eriala õppekava kohta, et koostada õppekava ainekursustele ja praktikatele hinnatavaid ja erialasisulisi õpiväljundeid.

1.2 Elukestva õppe kontseptsiooni põhimõtted

Euroopa Ülemkogu poolt 2000. aastal vastu võetud Lissaboni strateegia kohaselt on eesmärgiks muuta Euroopa Liit kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmistel põhinevaks majanduspiirkonnaks, mis tagab pideva majandusarengu, luues rohkem ja paremaid töökohti ning suuremat sotsiaalset sidusust, suhtudes samal ajal säästvalt keskkonda. Statistikaameti andmetel osales Eestis 2009. aastal elukestvas õppes 10,6% täiskasvanud elanikest. Lissaboni strateegia üks eesmärke on tõsta aastaks 2010 elukestvas õppes osalevate täiskasvanute hulk 12,5 protsendini.

Lissaboni strateegia sisaldab Eesti riigi jaoks olulisi eesmärke, meetmeid ja nende elluviimise plaani selleks, et:

- tõsta kõikide sihtrühmade õpimotivatsiooni, eriti nende, kelle juurdepääs õppimisvõimalustele on takistatud, kas majanduslikel põhjustel, ajapuuduse või huvipuuduse tõttu või mõnel muul põhjusel;
- tõsta Eesti riigi ja selle elanike konkurentsivõimet maailmas;
- saavutada jätkusuutlik majanduskasv;
- suurendada iga inimese läbilöögivõimet ning valmisolekut toimetulekuks elus;

- tugevdada kogu elanikkonna sotsiaalset integreeritust ja kodanikkonna kujunemist ning tõsta inimeste elukvaliteeti;
- saavutada Euroopa Ülemkogu poolt 2010. aastaks seatud strateegilised eesmärgid hariduses ja koolituses, milleks on kvaliteedi, juurdepääsu ja avatuse tagamine (Elukestva õppe strateegia 2005: 3-4).

Elukestvaks õppeks nimetatakse kõiki elu jooksul ette võetud õppetegevusi eesmärgiga parandada oma teadmisi, oskusi ja kompetentsi vastavuses iseenda, kodanikkonna, ühiskonna ja/või tööturu vajadustega ning seda nii formaalsel, mitteformaalsel kui ka informaalsetel kujul (Elukestva õppe strateegia 2005: 40).

Praha Kommünikees (2001) öeldakse, et elukestev õpe on Euroopa Kõrgharidusruumi olemuslik osa. Teadmispõhisel ühiskonnal ja majandusel rajanevas tuleviku-Euroopas on elukestva õppe strateegiad vajalikud selleks, et seista vastu võistluslikkuse ja uute tehnoloogiate poolt esitatud väljakutsetele ning parandada sotsiaalset sidusust, võrdseid võimalusi ja elukvaliteeti (Valk 2008: 37). Mõiste on kõikehõlmav. Elukestev õpe võib olla osa kõrgkooli sotsiaalsest missioonist, võimalus teenida lisaraha või säilitada üliõpilaskonda olukorras, kui noorte arv ühiskonnas väheneb.

Nii erinevate missioonide täitmine on võimalik tänu elukestva õppe eesmärkide ja tegevuste laiaulatuslikkusele. Siia kuuluvad täiendkoolitused, teiselt poolt sotsiaalne kaasatus, mis rõhutab paindlikku juurdepääsu kõrgharidusele ning eri ühiskonnagruppide kaasatust, mis omakorda on suunatud ühiskonna vähemprivilegeeritud osale (*ibid*). Elukestva õppe alla võib liigitada ka töötavatele täiskasvanutele sobivad õppevormid, praktikute valitavad, tööturule suunatud rakenduskõrghariduse õppekavad. Rakenduskõrgkooli lõpetanu elukestev õpe võib jätkuda ülikoolis 7. ja 8. tasemel, aga ka teises kõrgkoolis 6. tasemel, täiendkoolituses või muul erialal kutseõppeasutuses või mitteformaalses õppes.

Rakenduskõrgharidusõppe lõpetanu on saanud mingi kutsesuunitlusega hariduse, ent ei oma reeglina veel kutsetunnistust. Ta võib siiski kutsealal tööle asuda juhul, kui ei ole seadusega ette nähtud kutsetunnistuse olemasolu nõuet. Samuti võib ta jätkata õpinguid magistriõppes. Viimasel ajal on kõrghariduses kutseseaduse, -standardite, kvalifikatsiooniraamistike jm kontekstis elavnenud diskussioon kõrghariduse rakenduslikkuse üle. Diskuteeritakse “akadeemilise” kraadiõppe ja “praktilise” rakenduskõrgharidusõppe erinevustest. Tegemist on mõistete vale

kasutamiseks. Antonüümid on rakenduslik ja teoreetiline, mitte rakenduslik ja akadeemiline. Kõrgharidus saab olla ainult akadeemiline ja peab olema rakendatav (Õppekava arendamise juhendmaterjal 2009: 11-12).

Seega võib väita, et rakenduskõrghariduse omandamine on väga oluline aste kutse omandamise ja elukestva õppe kontekstis. Rakenduskõrgharidust andvatel õppeasuustel on oluline analüüsida õpetatavate teadmiste ja oskuste rakendatavust erialasel tööl. Omandatud haridusel on tähtis roll inimese ametikasvus ja karjääriteel. Isegi kui koolid ei õpeta tööeluks vajalikke konkreetseid oskusi, tõstab kõrgem haridustase inimese õppimisvõimet ja teeb kõrgema haridustasemega inimese väärtuslikumaks tööandjale, kuna väljaõppega seotud kulud peaksid olema madalamad.

1.3 Amet ja ametikasv

Tänapäeva arenenud ühiskondades on ametialane tegevus väljakutseks töötajale: ühiskonnas toimuvate kiirete muutuste tagajärjel uuenevad tööülesanded ning kogu tööprotsess on muutumas üha keerulisemaks, hõlmates järjest enam uut ja mahukat informatsiooni. Eriti puudutavad kiired muutused inimsuhete ametites, näiteks sotsiaaltöö valdkonnas töötavaid inimesi, kus dünaamiline tööprotsess eeldab sotsiaaltöötajalt kõrget pädevust ehk kompetentsust oma erialal. Tööülesannetega toimetulekuks peavad töötajad pidevalt säilitama ja suurendama pädevust ametialase arengu ehk ametikasvu abil. Ametikasvuks on vajalik pidevõpe, milleks on mitmeid mooduseid, nagu täiendõpe, erialane haridus jne. Ametialane areng ehk ametikasv on saanud inimeste tööelu loomulikuks osaks kuna sotsiaaltöö arengu ja varem tundmata sotsiaalprobleemide tõttu peab sotsiaaltöö koolitus olema valmis vastama ametioskuse muutuvatele nõuetele (Tamm 2008).

Ruohotie (2005) defineerib ametikasvu järgmiselt: ametikasv on pidev õppimisprotsess, kus inimene hangib tööeluks vajalikke teadmisi ja oskusi, mida tööelus kasutades suudab vastata oma ameti pidevalt muutuvatele pädevusnõuetele (Tamm 2008: 9-10). Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni käsitlusel (1986) moodustub amet rühmast tööd, mis on samalaadsed töötegijailt nõutavate teadmiste, oskuste, võimete, tööpraktika ja töökogemuse suhtes, et töötaja saaks oma ametit edukalt praktiseerida.

Jarvis (1998) nimetab ametikasvu sotsialiseerumiseks ja näeb ametialast arengut kui edukat kohanemist tööelu kiirete muutustega. Sotsiaaltöötajad näevadki tööga toimetulekuks ametikasvu kui vältimatut pädevuse edendamise võimalust ning pidevõpe on saanud sotsiaaltöötajate elu loomulikuks osaks.

Ametikasvuks on vajalikud teatud eeltingimused, sest elukestev õpe ametipädevuse säilitamiseks ja tõstmiseks vajab pingutust, energiat, motivatsiooni ja aega. Sotsiaaltöö ametina on laienemas mõnes valdkonnas nii vertikaalselt kui ka horisontaalselt. See on seotud ka erialaste õpingutega, sest kõigepealt püütakse ühtlustada õppimise alused. Laiemas mõttes sisaldab sotsiaaltööharidus põhjalikke teadmisi inimesest keskkonnas, tema reaolukorrast ja ühiskonnast. Ametialased teadmised on baas pädevuse saavutamiseks. Sotsiaaltöö amet eeldab akadeemilist ametialast koolitust, mille aluseks on teoreetilised teadmised ja nende abil omandatud praktilised oskused.

Täiskasvanu õppimise juures rõhutatakse enesejuhtivuse ja enesemotivatsiooni tähtsust teadmiste omandamisel. Enesejuhtimise dimensioon näitab keskkonna ja indiviidi vahelist interaktsiooni ja tähendab õppimise eest vastutuse võtmist. Enesemotivatsioon tähendab õppija soovi õppida iseseisvalt ja kasutada ennastjuhtivat õppimist (Tamm 2008: 73).

Õppimist kui üht arengut võimaldavat toimimisviisi nähakse muutuste loojana ja saadud uut teadmist ning oskust peab töötaja oskama oma töös kasutada. Seega peab õppimise kui protsesi ajal keskendumise sellele, mis õppimise ajal juhtub. Õppimise ajal toimuvat uurivad ja selgitavad õppimisteooriad, mis annavad võimaluse tõlgendada ja analüüsida õppimisega seonduvaid tähelepanekuid (Ruohotie 2005). Teooriad annavad arusaama, kuidas võime probleeme lahendada praktikas. Täiskasvanute õppimisega seoses nimetatakse viit õppimiskäsitlust: biheivioristlik, kognitiivne, humanistlik, sotsiaalne ja konstruktivistlik suund.

Õppimist on uuritud kaua, kuid rakenduslikku teavet kõrgkoolis õppimise kohta on alles seitsmekümnendatest aastatest. Üks oluline teadmine on, et õppimine on suurel määral määratud õppija hoiakutest kui õppejõu arusaamadest selle kohta, mida tuleb õppida.

1.4 Konstruktivistlik õpiteooria

Kõrgharidusõpet on enim mõjutanud klassikaline konstruktivistlik õpikäsitlus, mis rõhutab seda, et õppijad loovad teadmist oma tegevuste abil, ehitades uut teadmist olemasolevale. Mõlema

teadmise seisukohast on väga tähtis arvestada õppija varasemate teadmiste ja arusaamadega ning kaasata teda õppeprotsessi (Õppekava arendamise juhendmaterjal 2009: 3).

- Konstruktivistliku käsitluse järgi on täiskasvanute õppimine seotud kogemuste pakkumisega, sest kogemuste põhjal inimesed tõlgendavad tegelikkust, kogemusi ja annavad nähtustele tähendusi.
- Konstruktivistlikust vaatenurgast rakendub teadmine indiviidide ühistes tegevustes ja vestlustes nendest tegevustest.
- Tähenduste määratlemine on dialoogil põhinev protsess (Tamm 2009: 81).

Ametikasvus on konstruktivistlik õppimiskäsitlus teaduslikult põhjendatud ja otstarbekas. Marja-Liisa Rauste-von Wright ja Johan von Wright (1994) selgitavad **konstruktivistlikku õppimiskäsitlust järgnevalt:**

- uut teadmist omandatakse kasutades varem õpitud;
- õppimine on õppija tegevuse tulemus;
- tegevust juhib selle eesmärk ja eesmärgi mõjutavad õppimise kriteeriumid;
- sama asja võib käsitleda või tõlgendada mitmel erineval moel;
- õpitu kasutamine uutes olukordades sõltub teadmiste või oskuste organiseerimisest;
- sotsiaalsel integratsioonil on õppimises keskne roll;
- eesmärgistatud õppimine on oskus, mida saab õppida;
- õppimise hindamine peab olema mitmekülgne;
- õppeprogrammid peaksid olema paindlikud ja pöörama tähelepanu nii õppija valmidustele kui ka teadmiste relatiivsusele ja muutuvusele.

Strömpl (2001: 10-11) on öelnud, et suhtlemisprotsessis omistavad inimesed teatud nähtustele tähendusi ja interpreteerivad neid, kasutades olemasolevaid kontseptsioone või luues uusi. Tähenduste omistamise ja nähtuste interpreteerimise kaudu konstrueeritud maailm näiliselt distantseerub üksikisiku ning indiviidi vaatenurgast, see tundub objektiivsena ehk inimsuhetest, inimeste sotsiaalsest tegevusest sõltumatu reaalsusena temale sisemiselt omase struktuuri, funktsioonide ja muude omadustega, mida rõhutab positivistlik sotsioloogia.

1.5 Karjääritee ja –mudelid

Sotsiaaltöö eriala vilistlasuuringu üks ülesannetest oli uurida lõpetajate haridustee ja kutsekindluse vahelisi seoseid ning tuua välja, millisel viisil on saadud kõrgharidus mõjutanud vilistlaste karjääriteed.

Karjääri defineeritakse erinevalt, kusjuures rõhutatakse ametikohtade vaheldumist või ka erilist sündmust mingil ametikohal, mis muudab oluliselt töötaja senist tööd. Eensalu, Jõgi jt (2005: 97) käsitlusel on karjäär nii tööga seotud kui teiste omavahelises seoses olevate elurollide elukestev areng. Karjääriga tegeledes tuleks arvestada nii tõusude-langustega eluteel kui ka unistuste ja soovidega. Lisaks tahtmistele ja soovidele peaks inimene arvesse võtma oma võimeid ning läbi kogemuse omandatud oskusi. Autor Türk'i (2005: 340) sõnul on karjäär eelkõige inimese tööpositsioonide vahetamine ehk ametikohtade jada. Karjääri laiem käsitlus peab selleks ka töötaja arengut ühe ametikoha raames, mil tema kohustused, õigused ja vastutus ning osalus organisatsiooni juhtimisel muutuvad olulisel määral.

Karjäär on paljusid rolle hõlmav teekond läbi keerulise elu-maastiku, mille muudavad mitmekesiseks tõusud ja mõõnad, edu ja ebaedu. See on teekond, mille käigus tuleb pidevalt õppida ja ümber õppida, teha otsuseid ja tehtud otsuseid ümber vaadata. Seetõttu oleks õigem karjääri vaadelda pigem tee kui redelina. Karjääri edukust ei mõõdeta enam ainult kõrge palga ja positsiooni staatusega, vaid määrav on isiksuslik kasv ja inimese rahulolu oma eluga.

Karjäärialases liikumises võib eristada erinevaid mudeleid:

1. Lineaarne karjäärimudel on kõige enam kooskõlas inimeste tavaarusaamaga karjäärist. Inimene valib varakult ala, millele ta tahab pühenduda. Põhirõhk pannakse liikumisele ametiredeli ühelt astmelt teisele. Lineaarse karjääri tegijat motiveerib eelkõige saavutusvajadus.
2. Püsiva karjääri mudel on omane inimesele, kes arendab ennast ühe konkreetse töökoha piires. Töötajate võimalused hierarhias edasi liikuda on paljudel töökohtadel piiratud, kuna enamik ettevõtteid Eestis on küllaltki väikesed. Niisugust karjäärimudelit rakendavad näiteks arstid. Inimesed saavad küll ennast täiendada ja uusi oskusi juurde õppida, kuid igapäevane töö jääb siiski suhteliselt muutumatuks.

3. Spiraalne karjäär on omane inimestele, kes vahetavad elu jooksul korduvalt töövaldkonda, nad huvituvad oma isiksuse igakülgsest arendamisest ja erinevate tööde tegemisest, töötavad teatud valdkonnas, saavutavad häid tulemusi, teatud aja järel (ca 5-7 aastat) ammendavad ennast selles valdkonnas ning valivad uue ameti ja elukutse, alustades otsast peale.
4. Ajutine karjäär on omane inimestele, kes liiguvad sihitult ja juhuslikult mööda erinevaid töökohti ja ameteid. Nad võivad saavutada mingis valdkonnas ka ajutist edu, kuid üldjuhul kulgeb selliste inimeste karjäär tõusude ja mõõnadega. Sellesse gruppi kuuluvad näiteks vabakutselised, sh kunstiinimesed, kuid ka ilma kindla erialata töötajad (Türk 2005: 352-353).

Karjäärimudelites on toimunud kaasajal olulised muudatused ning klassikaline karjäär on taandumas ja asendumas nn korporatiivse karjäärimudeliga. Klassikaline karjäär seisneb reeglina eluaegses karjääris ühes kindlas valdkonnas. Sel juhul omandavad töötajad küll väga häid teadmisi oma valdkonnas, kuid ei tunne teisi valdkondi ja teavad vähe ka organisatsioonist.

Sotsiaaltöö eriala vilistlasuuringu eesmärgist tulenevalt pöörati uurimistulemuste analüüsimisel tähelepanu saadud kõrghariduse mõju vilistlaste karjääriteele. Kas ja millisel määral mõjutab rakenduskõrgkoolis saadud haridus vilistlaste karjäärialast liikumist?

2. UURINGU METOODIKA JA VALIM

Uuringu **eesmärk** on analüüsida Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö erialal omandatud tasemehariduse osatähtsust vilistlaste ametikasvus ja karjääriteel.

Eesmärgi täitmiseks olid püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- uurida sotsiaaltöö eriala vilistlaste hinnanguid õppetöö kvaliteedile Lääne-Viru Rakenduskõrgkoolis ning sellest lähtuvalt teha ettepanekuid sotsiaaltöö õpiväljundipõhise õppekava parendamiseks;
- uurida sotsiaaltöö eriala vilistlaste rahulolu omandatud teadmiste rakendatavuse kohta erialasel tööl;
- analüüsida vilistlaste haridustee ja kutsekindluse vahelisi seoseid ning tuua välja, millisel viisil on kõrgharidus mõjutanud vilistlaste karjääriteed.

2.1 *Andmekogumis- ja analüüsimetoodika*

Uuringu eesmärgist ja uurimisülesannetest lähtuvalt kasutati andmete kogumisel kvantitatiivset struktureeritud ankeetküsitlust nii avatud kui suletud küsimustega. Struktureeritud ankeetküsitlus võimaldas koguda andmeid laiemalt sihtrühmalt ning saadud andmeid omavahel võrrelda.

Küsimustiku esimeses osas selgitati välja vilistlaste üldandmed lõpetamise aasta-, päevases või kaugõppes õppimise- ja sotsiaaltöö erialal töötamise kohta. Küsimustiku teises osas paluti vilistlastel anda hinnang sotsiaaltöö eriala õppekavale ja omandatud haridusele. Küsimustiku kolmandas osas esitati küsimusi vilistlaste karjääri ja kutsekindluse kohta. Kirjalik ankeetküsitlus koosnes nii valikvastustega kui avatud küsimustest.

Kirjalik struktureeritud küsitlus viidi läbi vebiküsitlusena. Link küsitlusele saadeti vilistlastele e-postile. Küsimustiku saatmisel kasutati sotsiaaltöö õppetoolile teadaolevaid üliõpilaste e-posti aadresse nende õppimise ajast. Vilistlaste kaasamisel uuringusse arvestati sellega, et mõningatel juhtudel võisid kontaktid olla aegunud. Sellisel juhul kaasati uuringusse järgmine vilistlane. Uuringus osalemine oli anonüümne.

Saadud andmed töödeldi TSM keskkonnas ning andmete analüüsimisel kasutati nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset analüüsi. Kvantitatiivsel analüüsil põhines vilistlaste poolt antud

hinnangute statistiline väljatoomine ja saadud tulemuste kirjeldamine. Kvalitatiivsel meetodil analüüsiti avatud küsimuste vastuseid, mis käsitlesid vilistlaste karjäärikulgu ning baashariduse osatähtsust selles.

2.2 Valimi kirjeldus

Uuringu valimi moodustasid Lääne- Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö eriala 2006-2008.a lõpetanud üliõpilased. 2006.–2008.a lõpetas sotsiaaltöö eriala 249 üliõpilast. Uuringu valimi moodustamisel lähtuti juhuvalmi moodustamise põhimõttest, kus igal 2006-2008.a. lõpetanud vilistlastel oli võimalus sattuda uuringu valimisse. Uuringu lõplikuks valimiks kujunes 43 vastajat, kellest 67,44% olid kaugõppe ja 32,56% olid päevases õppes õppinud üliõpilased. 249-st vastanust 76% töötas vastamise hetkel sotsiaaltöö valdkonnas (vt Tabel 1). Ülejäänud vastajad ei töötanud otseselt sotsiaaltöö valdkonnas, kuid nimetasid enda ametikohaks sotsiaaltöö erialale lähedase ametikoha (lasteaiaõpetaja, üldhariduskooli huvijuht jt).

Tabel 1. Uuringus osalejate jaotus õppevormi ja sotsiaalvaldkonnaga seotuse järgi.

Õppevorm	Vastanute arv	Osakaal %	Sotsiaaltöö valdkonnas töötavad vastajad
Päevaõppe üliõpilased	14	32,56 %	11
Kaugõppe üliõpilased	29	67,44%	23

3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS

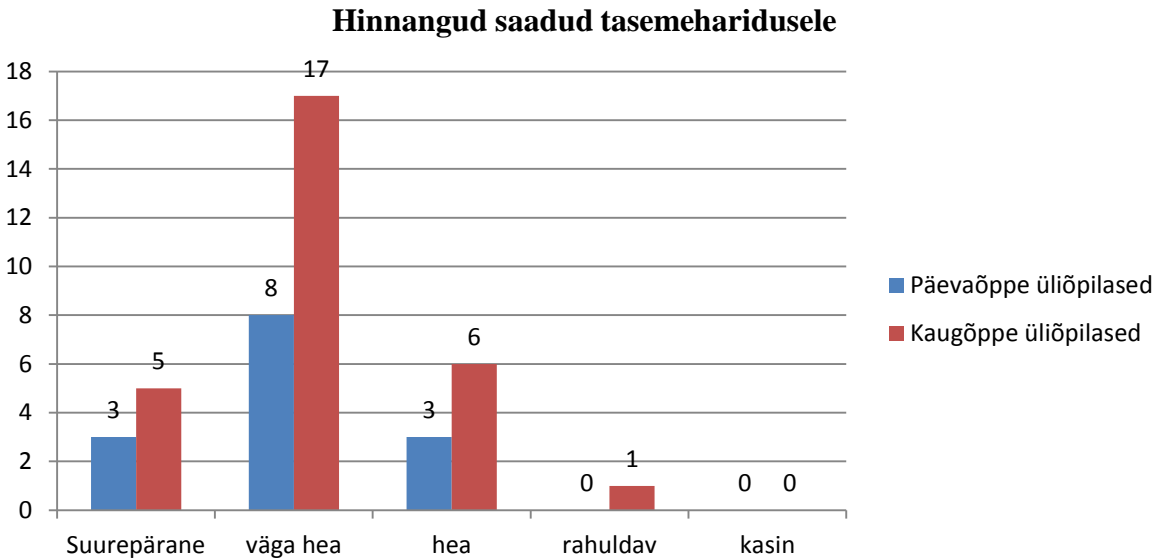
Mitmed kõrgkoolid on viimastel aastatel viinud läbi küsitlusi oma lõpetajate hulgas, et saada tagasisidet õpitu kasulikkuse kohta erialasel tööl. Kahjuks ei ole Eestis läbi viidud uuringut, mis tooks kokkuvõtvalt välja sotsiaaltöö eriala lõpetanute arvamused saadud teadmiste ja oskuste rakendatavusest erialasel tööl. Küll aga viidi Poliitikauuringute keskuse Praxis poolt 2005.a. läbi uuring “Kõrghariduse omandanute ja õpingud katkestanute võrdlus töötasult laekunud tulumaksu põhjal”, mis annab võimaluse tuua välja seosed kõrgkoolis omandatud eriala ning hilisema töövaldkonna, ameti ja palga suuruse vahel. Tegemist on kogu Eestit hõlmava analüüsiga.

Käesoleva uuringu üheks ülesandeks oli saada vilistlastelt tagasisidet sotsiaaltöö eriala õppetöö kvaliteedi kohta ning tuua välja vilistlaste arvamused õpitud ainete praktilise kasutatavuse osas erialasel tööl. Õppetöö kvaliteeti ja õppeainete kasutatavust said vastajad hinnata nii sotsiaaltöö õppekavas tervikuna kui ka õpetatavates ainetes eraldi.

3.1 Hinnangud sotsiaaltöö eriala õppekavale ja haridusele

Uurimistöö üheks eesmärgiks oli saada teada vilistlaste hinnangud tasemeharidusele ja sotsiaaltöö eriala õppekavale. Sotsiaaltöö eriala lõpetanud üliõpilastel on võimalus töötada erinevates sotsiaaltöö valdkondades (töö puuetega inimestega, eakatega, laste ja noortega, kriminaalhooldusalustega, kinnipeetavatega jne), mis eeldavad erinevate teadmiste ja oskuste olemasolu ja rakendamist. Uuringu käigus sooviti selgitada, milline on vilistlaste hinnang saadud baasharidusele nii tervikuna kui ka õppeainete lõikes.

Vastajate hinnangud saadud tasemeharidusele olid enamjaolt hinnatud väidetega “suurepärane” (18,6%), “väga hea” (58,1%) või “hea” (20,9%). Üks vastaja hindas saadud haridust väitega “rahuldav” (2,3 %) (vt Joonis 1). Andmete analüüsis on eristatud päevases õppes ja kaugõppes õppijate arvamused, kuna enamiku kaugõppe üliõpilastel on võimalus saadud teadmisi erialasel tööl rakendada juba õppetöö käigus. Sellest tulenevalt võib eeldada, et saadud teadmiste kohene kasutamisevõimalus mõjutab üliõpilaste ootusi ja arvamusi saadud haridusele.

Joonis 1. Vilistlaste hinnangud saadud tasemeharidusele võrrelduna päevases ja kaugõppes õppinud üliõpilastel.

Vilistlastel oli võimalus lisada hinnangud tasemeharidusele ka vabavastustena. Vabavastustes antud hinnangutes toodi välja nii positiivset kui ka negatiivset tagasiside.

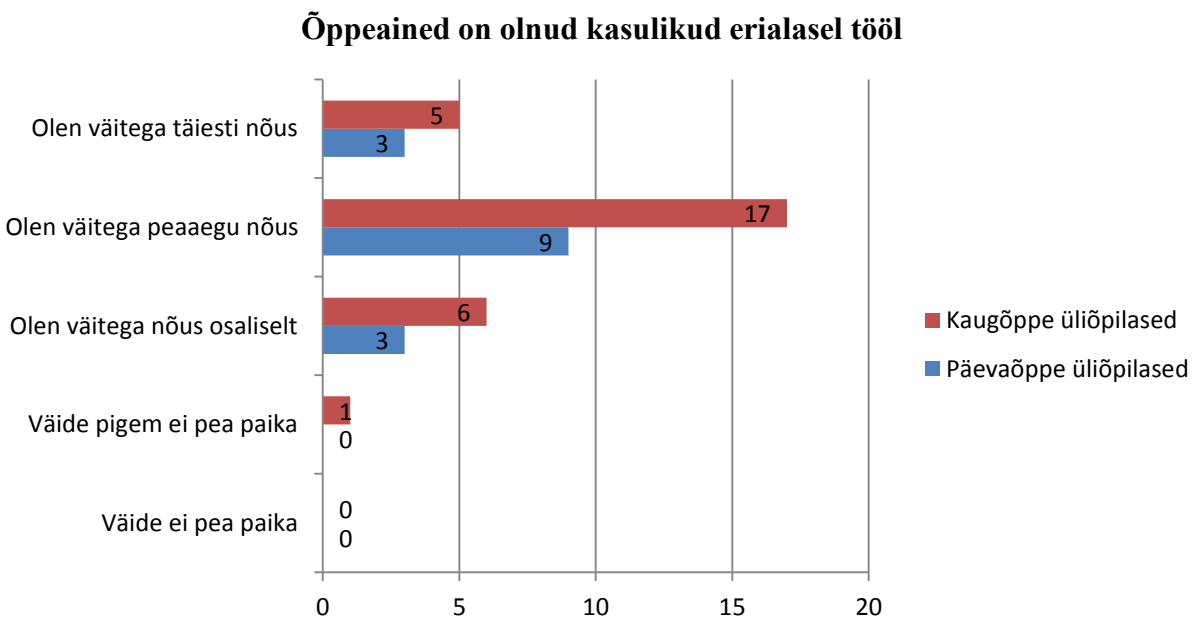
“/.../ pikad praktikad annavad tõelise ülevaate erialast, mida õpitakse. Mina olen väga rahul”/.../ Päevases õppes õppinud üliõpilane

/.../ rohkem peaks olema kaasaegsemat materjali ja elulisemaid näiteid, pigem võiks kaasata erialaspetsialiste kui kasutada juba 10 aastat vanu materjale kolletunud lehtedel /.../ Kaugõppes õppinud üliõpilane

Saadud teadmiste rakendatavust ja kaasaegsust peavad eriti oluliseks sotsiaaltöö valdkonnas töötavad kaugõppe õppevormis õppivad üliõpilased. Võib oletada, et kaugõppe õppevormis õppijad tunnevad paremini enda vajadusi tulenevalt sotsiaaltöö praktikast ning esitavad seetõttu ka haridusasutusele suuremaid nõudmisi ja ootavad õpingutelt rohkem. Eelpool esitatud näidetele tuginedes oluliseks peetakse kaasaegse materjali ja eluliste näidete osatähtsust ning erialaspetsialistide kaasamist aine õpetamisel. Pikkade praktikate tähtsuse erialast ülevaate saamisel tõid aga välja just päevases õppevormis õppivad üliõpilased. Võimalus praktiseerida ning kasutada õpitud oskusi ja teadmisi praktikakohal annab võimaluse saadud teadmised kinnistada.

Õppeainete üldine kasulikkus erialasel tööl

Kõrghariduse eesmärgipäraseks tulemuseks võib pidada õppuri ja tööandja ootuste (piisavat) kokkulangevust õppuri oskuste ja teadmiste osas – õige ettevalmistusega töötaja õige tööandja juures. Respondentidel paluti anda oma hinnang väitele “Õppeained koolis on olnud kasulikud erialasel tööl” viiepallisel skaalal. 34 vastajat 43-st hindasid end olevat “väitega täiesti nõus”, või “olen väitega peaaegu nõus” (Vt Joonis 2).

Joonis 2. Vilistlaste hinnangud õppeainete kasutatavusele erialasel tööl võrrelduna päevases ja kaugõppes õppinud üliõpilastel

Konstruktivistliku õpikäsitluse järgi on õppimine rohkem määratud õppija hoiakutest kui õppejõu arusaamast selle kohta, mida tuleb õppida. Õppijad loovad teadmisi enda tegevuse abil, ehitades uut teadmist olemasolevale. Sotsiaalkonstruktivistlikust teooriast lähtuvalt võib teha järelduse, et need üliõpilased, kellel on juba sotsiaaltöö valdkonnas töötamise kogemus ja kes saavad saadud teadmisi rakendada praktikas, omandavad teadmised süsteemsemalt võrreldes nende õppijatega, kellel eelnev praktika puudub.

Tuues välja vastanute seotuse õpitud erialaga selgus, et 76% küsimustikule vastajatest töötas vastamise hetkel sotsiaaltöö valdkonnas. Mitu sotsiaaltöö erialal mittetöötavat vastajat (5 vastajat

9-st) tõid välja, et saavad sotsiaaltöö erialal omandatud teadmisi kasutada ametis, mis ei ole otseselt seotud sotsiaaltöö erialaga (N: lasteaiaõpetaja, huvijuht). Mitte keegi vilistlastest ei vastanud esitatud väite puhul “väide ei pea paika” ehk siis, et õppeained ei ole olnud kasulikud erialasel tööl.

Õppetöö ainealane kvaliteet

Lisaks õppetöö terviklikule hindamisele hindasid vilistlased õppetöö kvaliteeti erialaainete lõikes. Õppeained sotsiaaltöö erialal jagunevad alusmooduli, erialamooduli ja valikmooduli aineteks. Respondentidel paluti anda hinnang, kas õpitud ained ja oskused on olnud neile kasulikud nende erialasel tööl (Vt Tabel 1).

Tabel 2. Vilistlaste hinnangud teadmiste ja oskuste kasulikkusele erialasel tööl õppeainete lõikes

Õppeaine nimetus	Ei ole olnud kasulikud	Pigem ei ole olnud kasulikud	Osaliselt on olnud kasulikud	On olnud enamjaolt kasulikud	On olnud täiesti kasulikud	Hinnangute keskmine
I Alusmoodulid						
1. Keel ja kommunikatsioon						
2. Majandus ja juhimine						
Ametikeel	2,33% (1)	6,98% (3)	9,3% (4)	20,93% (9)	60,47% (26)	4,3/5
Ettevõtluse alused	13,95% (6)	18,6% (8)	13,95% (6)	13,95% (6)	39,53% (17)	3,47/5
Organisatsiooni- ja juhtimise alused	2,33% (1)	4,65% (2)	27,91% (12)	18,60% (8)	46,51% (20)	4,02/5
II Erialamoodulid						
3. Üldised sotsiaalteadused						
Sotsiaalpoliitika	0	6,9% (3)	23,26% (10)	34,88% (15)	34,88% (15)	3,98/5
Rahvatervis	2,23% (1)	16,28% (7)	23,26% (10)	25,58% (11)	32,56% (14)	3,7/5
4. Erialased sotsiaalteadused						
Sotsiaaltöö teooria ja meetodid	4,65% (2)	4,65% (2)	25,58% (11)	30,23% (13)	34,88% (15)	3,86/5
Sotsiaalhoolekande alused	0	2,33% (1)	20,93% (9)	48,8% (21)	27,91% (12)	4,02/5
Sotsiaaltöö seadusandlus	0	4,65% (2)	13,95% (6)	32,56% (14)	48,84% (21)	4,26/5
Sotsiaalsühhaatria alused	0	0	6,0% (3)	34,88% (15)	58,14% (25)	4,51/5
Ametnikupraktika	0	2,33% (1)	6,98% (3)	16,28% (7)	74,42% (32)	4,63/5

Tabel 2.Järg

Õppeaine nimetus	Ei ole olnud kasulikud	Pigem ei ole olnud kasulikud	Osaliselt on olnud kasulikud	On olnud enamjaolt kasulikud	On olnud täiesti kasulikud	Hinnangute keskmine
5. Sotsiaaltöö laste ja noortega						
Lastekaitse	0	4,65% (2)	9,30% (4)	37,21% (16)	48,84% (21)	4,3/5
Sotsiaalpedagoogika	0	2,33% (1)	20,93% (9)	32,56% (14)	44,19% (19)	4,19/5
Eripedagoogika	0	2,33% (1)	16,28% (7)	27,91% (12)	53,49% (23)	4,33/5
Loovtegevused	9,30% (4)	6,98% (3)	11,63% (5)	32,56% (14)	39,53% (17)	3,86/5
Laste- ja noortetöö praktika	0	0	11,63% (5)	16,28% (7)	72,09% (31)	4,6/5
6. Sotsiaaltöö erivajadustega inimestega						
Sotsiaaltöö erivajadustega inimestega	0	4,65% (2)	13,95% (6)	23,26% (10)	58,14% (25)	4,35/5
Kriminaalhooldus	0	13,95% (6)	18,60% (8)	30,23% (13)	37,21% (16)	3,91/5
Eripedagoogika	0	2,33% (1)	16,28% (7)	27,91% (12)	53,49% (23)	4,33/5
Täiskasvanute hoolekandepraktika	4,65% (2)	4,65% (2)	13,95% (6)	13,95% (6)	62,79% (27)	4,26/5
7. Sotsiaaltöö eakatega						
Sotsiaalgerontoloogia	9,3% (4)	18,60 % (8)	23,26% (10)	32,56% (14)	16,28% (7)	3,28/5
8. Psühhosotsiaalne töö						
Psühhosotsiaalne sotsiaaltöö	0	4,65% (2)	16,28% (7)	23,26% (10)	55,81% (24)	4,3/5
Psühholoogiline nõustamine	0	4,65% (2)	6,9% (3)	18,60% (8)	69,77% (30)	4,53/5
Arengupsühholoogia	2,33% (1)	0	9,3% (4)	23,26% (10)	65,12% (28)	4,49/5
Isikusepsühholoogia	2,33% (1)	2,33% (1)	4,65% (2)	23,26% (10)	67,44% (29)	4,51/5
Karjääripsühholoogia	2,33% (1)	4,65% (2)	20,93% (9)	30,23% (13)	41,86% (18)	4,05/5
Suhtlemisõpetus, treening	0	2,33% (1)	2,33% (1)	23,26% (10)	72,09% (31)	4,65/5
9. Uurimis- ja projektitöö						
Projektitöö	0	6,9% (3)	9,3% (4)	46,51% (20)	37,21% (16)	4,14/5
Uurimistöö alused	9,30% (4)	6,98% (3)	23,26% (10)	30,23% (13)	30,23% (13)	3,65/5

Alusmooduli ainetest hindasid respondendid erialasel tööl kõige vajalikumaks ametikeele oskust (hinnangute keskmine 4,3). Vastajatel oli võimalus õppeainete hindamisel esitada ka oma arvamus vabavastusena. Vabavastustena antud hinnangutes oli märgata vastuste seost vastaja igapäevase tööga ja tegevusega sotsiaalvaldkonnas. Vähem olulisteks hinnati neid õppeaineid,

mida igapäevases töös ei kasutata. Noorsootööl spetsialiseerunud vastajad pidasid vähemvajalikuks sotsiaalpoliitika ja kriminaalhoolduse temaatikat. Kriminaalhooldusele spetsialiseerunud sotsiaaltöötajaid on Eestis võrreldes teiste sotsiaalvaldkonna ametikohtadega vähe. Töö eakatega tundus vilistlastele vähem perspektiivikas (keskmine hinnang 3,28), kuigi nii Euroopas kui ka Eestis on probleemiks rahvastiku kiire vananemine. Loovtegevuste õppimist pidas rohkem oluliseks päevases õppes õppija ja vähem kaugõppe õppevormis õppiv üliõpilane. Päevases õppevormis õppijad näevad end tulevikus sagedamini laste- ja noortetöoga tegelejatena, mistõttu võib olla ootuspärane ka nende huvi loovtegevuse ainete vastu. Kaugõppe õppevormis on loovtegevuse aine loengutundide maht väiksem. Keskmiselt oluliseks peeti uurimistöö aluste tundmist (keskmine hinnang 3,65), selles aines nähakse vähe seost igapäevase praktilise tööga. Jarvis (2008) on öelnud, et inimestega töötavate erialade spetsialistidel on vajalik professionaalsuse saavutamiseks olla iseenda töö uurija ja analüüsija. Rakenduskõrgkoolis on uurimistöö meetodite aine seotud lõputöö kirjutamisega, mida sageli nähakse pigem kohustusena.

Olulistena nimetati suhtlemispsühholoogiat ja – treeningut (keskmine hinnang 4, 65) ja kõiki psühholoogiaga, st enese ja kliendi tundmisega seotud distsipliine. Psühholoogia valdkonna alased ained sotsiaaltöö erialal annavad võimaluse eneseanalüüsiks ja seeläbi ka paremaks enesetundmiseks. Sotsiaaltöö toimimise aluseks on suhe kliendi ja sotsiaaltöötaja vahel ning suhtlemisoskus ja kliendi käitumise psühholoogiliste aspektide mõistmine on vajalik töös mistahes kliendiga, mistahes valdkonnas ja ametikohal. Keskmiselt kõrgemalt hinnati erialast õppepraktikat.

3.2 Respondentide hinnangud õppepraktikale

Kaasaegset käsitlust õppimisest ja õpetamisest on enim mõjutanud konstruktivistlik õpikäsitlus, mis rõhutab seda, et õppijad loovad teadmist tegevuste abil, ehitades uut teadmist olemasolevale. Sotsiaaltöö on inimesekeskne eriala, milles on suur hulk lihtsaid ja rutiinseid tegevusi, mille sooritamine eeldab ennekõike praktilist väljaõpet ja harjutamist. Näiteks hooldusprotseduuride teostamine ja erinevad abistavad (toetavad) tegevused. Rakenduskõrghariduse innovaatilise seisneb eelkõige nii baasiliste teadmiste kui rakenduslike oskuste seostamise kooskõlas. Spetsialiteeti saab süvendada magistratuuris ja täiendõppes. Sotsiaaltöö eriala õpingutes

moodustab õppepraktika kolmandiku õpingutest, mille vältel üliõpilased omandavad teadmisi ja oskusi praktilises sotsiaaltöös. Lähtudes Tabelist 2 selgub, et praktilal saadud teadmisi hinnatakse kõrgelt ja suhteliselt kõrgelt kõrvutades mooduli teoreetiliste ainetega (Vt Tabel 3). Teooria eelneb õppekavas praktikale. Kinnistades praktilal saadud teoreetilisi teadmisi on see loogiline tulemus ja seotud konstruktivistliku õpikäsitlusega.

Tabel 3. Vilistlaste hinnangud teoreetiliste teadmiste praktika sidususele.

	Väide ei pea paika	Väide pigem ei pea paika	Olen väitega nõus osaliselt	Olen väitega peaaegu nõus	Olen väitega täiesti nõus	Hinnang olulisusele	Hinnangute keskmine
Saadud teoreetilised teadmised olid kooskõlas praktikaga	0%	6,98% (3)	20,93% (9)	55,81% (24)	16,28% (7)	Väga oluline (4,23)	3,81/5
Praktilal saadud teadmised/oskused olid kooskõlas teoorias õpituga	0%	9,3% (4)	16,28% (7)	53,49% (23)	20,93% (9)	Väga oluline (4,28)	3,86/5
Õppepraktika andis praktilised teadmised/oskused erialaseks tööks	0%	2,33% (1)	4,65% (2)	30,23% (13)	62,79% (27)	Väga oluline (4,62)	4,53/5
Juhendan ka ise LVRKK praktikante	58,14% (25)	2,33% (1)	6,98% (3)	16,28% (7)	16,28% (7)	Oluline (3,36)	2,3/5
Sain erialasele tööle tänu õppepraktikale	53,49% (23)	4,65% (2)	13,95% (6)	6,98% (3)	20,93% (9)	Oluline (3,68)	2,37/5
Soovin teha LVRKK-ga koostööd	2,33% (1)	0%	27,91% (12)	27,91% (12)	46,51% (20)	Oluline (3,7)	4,16/5

Õppijad hindavad väga kõrgelt õppepraktikalt saadud praktilisi oskusi ja teadmisi (hinnangute keskmine 4,53). Mõtlemapanevad on õppijate vastused teoreetiliste teadmiste ja praktika seoste ning vastavuse kohta (hinnangute keskmine 3,86). Siit võib teha järelduse, et rakenduskõrghariduse õppekaval õppija ootab teoreetilistelt loengutelt rohkem praktilisi, nõ konkreetseid võtteid, lahendeid, nõuandeid, kui väärtustab teooriat. Tihtipeale on kaugõppes õppijad klienditöö praktikud, igäüks ootab koolitust just omas valdkonnas. Analüüsides saadud tulemusi võib järeldada, et erialaaineid õpetavatel õppejõududel on oluline olla kursis uute meetodite ja seisukohtadega sotsiaaltöö praktikas.

Praktika olulisus on märgatav ka töö leidmisel. Kindlasti täiendab vilistlane oma teadmisi/oskusi spetsialistina ka praktikante juhendades. Vastustest võib järeldada, et vilistlased on valmis

tegema koostööd praktikantide juhendamisel (keskmine hinnang 4,16). Vilistlased sotsiaaltöö ametikohtadel on potentsiaal heade asutusepoolsete praktikajuhendajate saamiseks.

3.3 Õpetamise kvaliteet ja õppeainete kaasajastatus

Uuringu üheks ülesandeks oli analüüsida respondentide hinnanguid õpetamise kaasaegsusele ja kvaliteedile. Õpetamise kvaliteedi puhul võib rahule jääda hinnangutega õppejõudude pädevusele (hinnagute keskmine 4,28 5-st). Rohkem oodatakse teooria sidumist praktikaga ja kaasaegset teadmist praktilisest sotsiaaltööst. Tänapäeva infotulvas uuenevad teadmised lühikese aja jooksul, seadusandlus ja protsessid ühiskonnas on pidevas muutumises ning see nõuab õppejõududelt erialaste teadmiste järjepidevat arendamist. Siit võib teha järelduse, et rakenduskõrghariduses on õppejõududel väga oluline omada praktilist töökogemust või stažeerimispraktikat. Elulisi näiteid saab nii oma töökogemustest kui elukogemustest ja enesetäiendusest. Kõrgkoolis õpetamine eeldab erinevate õppemeetodite tundmist ja auditooriumi aktiveerimise oskuste olemasolu. Sotsiaaltöö erialal nõuavad lektorid üliõpilastelt lisaks teoreetiliste teadmiste tundmisele enese- ja tegevuseanalüüsi, refleksiooni, arutelusid, esitlusi. Inimestega töö ja abistava professioni puhul tuleb eelkõige osata ennast ja oma tegevust analüüsida. Kolme aasta jooksul on märgata üliõpilaste enesekindluse ja esinemisjulguse kasvu.

Tabel 4. Hinnangud õpetamise kvaliteedile sotsiaaltöö erialal

	Väide ei pea paika	Väide pigem ei pea paika	Olen väitega nõus osaliselt	Olen väitega peaaegu nõus	Olen väitega täiesti nõus	Hinnangute keskmine
Õppeained kaasajastati ja need olid kooskõlas ühiskonna vajadustega	2,33 % (1)	0	20,93% (9)	55,81% (24)	20,93% (9)	3,93%/5
Õppejõud olid pädevad teoreetilistes teadmistes	0	0	13,95% (6)	44,19% (19)	41,86% (18)	4,28% /5
Õppejõududel oli piisavalt praktilisi kogemusi	0	2,33% (1)	30,23% (13)	41,86% (18)	25,58% (11)	3,91%/5
Õppejõududel olid huvitavad elulised näited	0	2,33% (1)	20,93% (9)	46,51% (20)	30,23% (13)	4,05%/5
Õppejõud oskasid siduda teooriat praktikaga	0	4,65% (2)	32,56% (14)	44,19% (19)	18,60% (8)	3,77%/5

Tabel 4. Järg

	Väide ei pea paika	Väide pigem ei pea paika	Olen väitega nõus osaliselt	Olen väitega peaaegu nõus	Olen väitega täiesti nõus	Hinnangute keskmine
Õppejõud julgustasid olema loovad	0	6,9 % (3)	20,93% (9)	39,53% (17)	32,56% (14)	3,98%/ 5
Õppejõud arvestasid üliõpilaste konkreetseid vajadusi ja individuaalsust	2,33%(1)	6,98% (3)	39,53% (17)	27,91% (12)	23,26% (10)	3,63%/5

Keskmisest vähem rahul (3,63% 5-st) oldi õppija individuaalsuse arvestamisgal. Väitega „*õppejõud arvestasid üliõpilaste konkreetseid vajadusi ja individuaalsust*“ ei nõustunud või pigem ei nõustunud 9,31% vastajatest ning 40% vastajatest olid väitega nõus osaliselt. Sellest järeldub, et õppejõud peab leidma aega ja ressursse individuaalseks tööks üliõpilastega, märkama igat isiksust ning arvestama õppija individuaalseid vajadusi ja võimeid. Kõige sügavam individuaalne kontakt üliõpilase ja õppejõu vahel on seoses seminari- ja lõputöö juhendamisega.

3.4 *Õppijate arvamused oma panusest õppimisse*

Õppekavade koostamisel on arvestatud, et erinevates õppeainetes omandatud teadmised on eelduseks järgnevatel ainetel õppimiseks ning õppetööst puudumine võib osutada takistuseks teadmiste ja oskuste terviklikul omandamisel. Puuduvad takistavad edasijõudmist õppetöös, mis omakorda võib mõjutada üliõpilase õpimotivatsiooni. Rahule võib jääda vastanute hinnanguga õppetöös osalemise kohta. 72,09% vastanutest tõid välja, et osalesid õppetöös 80-100% ulatuses ning 97,67% vastanutest nimetas, et olid motiveeritud õppetöös osalema.

Õpimotivatsiooni toetamine on õpetajatöö üks keerulisemaid aspekte. Soovist õppida saab alguse tee teadmiste juurde. Täiskasvanud õppijal on lisaks õppetöös osalemisele mitmesuguseid kohustusi, mida on vaja sobitada õpingutega. Teadaolevalt asuvad sotsiaaltöö erialal töötavad inimesed kõrgharidust omandama ka seadusandlusest tulenevate nõuete tõttu, millest lähtuvalt on erialane kõrgharidus kohustuslik enamikel sotsiaalvaldkonna ametikohtadel.

Tabel 5. Vilistlaste arvamus oma panusest õppetöösse.

	Väide ei pea paika	Väide pigem ei pea paika	Olen väitega nõus osaliselt	Olen väitega peaaegu nõus	Olen väitega täiesti nõus	Hinnang olulisusele
Osaletsin auditoorsetes loengutes täies mahus (80-100%)	0	4,65% (2)	4,65% (2)	18,6% (8)	72,09% (31)	4,58%/5
Olin motiveeritud õppetöös osalema	0	0	2,33% (1)	39,53% (17)	58,14% (25)	4,56%/5
Motivatsiooni muutust tundsin I kursusel	34,88% (15)	2,33% (1)	25,58% (11)	13,95% (6)	23,26% (10)	2,88%/5
Õpimotivatsioon tõusis	11,63% (5)	2,33% (1)	13,95% (6)	41,86% (18)	30,23% (13)	3,77% /5
Õpimotivatsioon langes	55,81% (24)	13,95% (6)	11,63% (5)	11,63% (5)	6,98 (3)	2% /5
Õpiaktiivsus- ja osalus tõusis	9,3 % (4)	2,33% (1)	18,6% (8)	44,19% (19)	25,58% (11)	3,74%/5
Õpiaktiivsus- ja osalus langes	55,81% (24)	11,63% (5)	20,93% (9)	6,98% (3)	4,65% (2)	1,93%/5
Olen rahul enda panuse ja saavutatud tulemustega	0	2,33% (2)	4,65% (2)	44,19% (19)	48,84% (21)	4,4% / 5

Vastanutest 72,09% tõid välja, et õpingute ajal nende õpimotivatsioon tõusis ning 18,61% vastanutest täheldas õpimotivatsiooni langust. Õpimotivatsiooni tõusu võib mõjutada õppepraktikal osalemine, spetsiifilisemate erialainete lisandumine (psühhosotsiaalne töö, supervisioon) ning eneseanalüüs ja eneseleidmine. Õpimotivatsiooni languse põhjusi võib olla erinevaid, kuid sotsiaalkonstruktivistlikust õpiteooriast lähtuvalt on üheks õpimotivatsiooni languse põhjustajaks olukord, milles õppija ei suuda kohandada õppimist oma varasemate kogemuste ja õpiolukordadega. Keerulisem on uusi teadmisi siduda eelnevate kogemustega nendel õppijatel, kes ei saa õppetöös osaleda täies mahus. Õpimotivatsiooni langust võib põhjustada ka asjaolu, et teisel õppeaastal suureb teoreetiliste ainete osakaal ning õppetöö muutub ja rohkemat süvenemist nõudvaks.

3.5 *Tasemehariduse osatähtsus vilistlaste karjääriteel*

Ametina eeldab sotsiaaltöö akadeemilist ametialast koolitust, mille aluseks on teoreetilised teadmised ja nende abil omandatud praktilised oskused. Nii sotsiaalhoolekande seadus kui sotsiaaltöötaja kutsestandard (*SA Kutsekoda koduleht*) konstateerivad üheselt, et sotsiaaltöötaja on erialase kõrgharidusega spetsialist. Kutsestandard täpsustab haridusele esitatavad nõuded - standardist lähtuvalt piisab bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusest töötamiseks sotsiaaltöötaja madalaimal, III astmel. Teatavate sotsiaalteenuste osutamiseks või toimetulekutoetuse määramiseks on see haridus piisav, kuid selleks, et teha sisulist tööd, juhtida ja planeerida sotsiaalhoolekannet kohtadel, luua uusi teenuseid, määrata kliendi abivajadust, olla reflektiivne oma töös, vajab sotsiaaltöötaja ühiskonna ja selles toimuvate protsesside, inimliku muutumise eelduste ja aitamise võimaluste sügavamat teoreetilist tundmist, mida rakenduskõrgkool oma praktilise suunitluse tõttu reeglina ei anna. Nii nähakse standardis ette, et sotsiaaltöötaja kutse IV ja V astme omistamine eeldab akadeemilise kraadi olemasolu või süvaspetsialiseerumist mingile valdkonnale. Praktiline elu näitab, et rakenduskõrghariduse saanud sotsiaaltöötajad töötavad ka spetsialistide ja vanemspetsialistidena.

Sotsiaaltöö eriala vilistlasuuringu üheks eesmärgiks oli selgitada välja, millistel ametikohtadel vilistlased töötavad ning analüüsida, millisel viisil on vilistlaste karjääriteed mõjutanud sotsiaaltöö tasemeharidus. 34 vastajat 43-st töötas vastamise hetkel sotsiaalvaldkonnas. Vilistlaste karjääritee kirjeldustest võib välja tuua karjäärialase liikumise kõrgkoolis õppimise ajal ning lõpetamisele järgneval perioodil. Vilistlaste liikumine karjääriteel toimus nii lineaarse karjäärimudeli piires kui ka spiraalse karjäärimudeli piires. Spiraalne karjäär on omane inimestele, kes vahetavad elu jooksul korduvalt tegevusvaldkonda ja asuvad tööle sotsiaalvaldkonda teistelt erialadelt.

2006.a. kaugõppe lõpetanu töötas õpingute ajal projektijuhina, pärast kooli lõpetamist asus tööle vangla sotsiaaltöötajana ja hiljem inspektor-tugiisikuna.

2007.a. kaugõppe lõpetanu, enne sotsiaaltöö õpinguid töötas toitlustusasutuses klienditeenindajana, peale lõpetamist Lääne-Tallinna Keskaigla sotsiaaltöötajana.

Karjääriliikumised sotsiaalvaldkonna sees ehk siis lineaarse karjäärimudeli piires. Ametiredelil liiguti vähem vastutust nõudvatelt ametikohtadelt vastutavamatele ametikohtadele ning ametikohtadele, kus tulenevalt sotsiaalhoolekande seadusest on nõutav erialane kõrgharidus.

2006.a. kaugõppe lõpetanu töötas õppimise ajal noorsootöötajana, peale lõpetamist asus tööle põhikooli sotsiaaltöötajana.

2006.a. päevaõppe lõpetanu, kooli lõpetamise aastal asus tööle Põlvas Roosi koolis, kus esialgu asendajana ja edasi põhitöökohaga.

2007.a. kaugõppe lõpetanu, enne kooli lõpetamist töötas Jõgeva Vallavalituse sotsiaalhooldustöötajana, õpingute viimasel aastal asus tööle Jõgeva Vallavalituse noorsootöötajana.

Seega võib teha järelduse, et kõrghariduse omandamine suurendab vilistlaste kutsekindlust ning ollakse julgemalt valmis liikuma ametiredelil ka vastutavamatele ametikohtadele. Juba õppeprotsessi kaasatud inividid jätkavad sagedamini õpinguid ning osalevad elukestvas õppes. Rakenduskõrghariduse sotsiaaltöö eriala lõpetanud on saanud sotsiaaltöötaja kutseasuunitlusega hariduse, ent ei oma veel kutsetunnistust. Lõpetanu võib asuda tööle nendele ametikohtadele, kus ei ole seadusega nõutud kutsetunnistuse olemasolu. Praktika on aga näidanud, et ka rakenduskõrghariduse omandanud sotsiaaltöö vilistlased asuvad tööle ametikohtadele (lastekaiste vanemspetsialist jms), mis eeldaksid magistrikraadi või kutsetunnistuse olemasolu. Seetõttu on rakenduskõrgharidust andvatel õppeasutustel oluline analüüsida õpetatavate teadmiste ja oskuste rakendatavust erialasel tööl ning rõhutada teoreetiliste teadmiste osatähtsust sotsiaaltöö ametis.

3.6 Vilistlaste ettepanekud koolile sotsiaaltöö eriala õpetamisel

Vilistlastel oli võimalus teha vabavastustena ettepanekuid sotsiaaltöö õppetoolile sotsiaaltöö eriala õpetamisel. Vabavastustena toodi välja nii konkreetseid soovitusi õppetöök ja tunnustust kui ka kriitikat õppetöö ja kasutatavate õpimeetodite kohta. Mitu vastajat tõid välja, et teoreetiliste teadmiste asemel oodatakse näiteid sotsiaaltöö praktika kohta.

././ Vähem keerulisi teooriaid, rohkem praktilises töös vajaminevate oskuste õpetamist. Spetsialiseerumine: noored ja lapsed, vanurid, erivajadusega inimesed ././

././ Õpetage rohkem enda ainetundides asju, mida ka tegelikult elus ja töös vaja läheb, teooriat on liiga palju ././

Praktilised oskused sotsiaaltöös, mis on olemuselt praktiline eriala, on äärmiselt vajalikud. Rakenduskõrghariduse omapäraks ongi praktikatundide suurem maht võrreldes teoreetilise haridusega ning rakenduskõrghariduse saanutelt oodatakse pigem tööleasumist praktilise sotsiaaltöö tegijatena. Sotsiaaltöö roll ühiskonnas ei ole aga ainult sotsiaaltöö sisuline töö, vaid ka uute teenuste loomine sotsiaalvaldkonnas, sotsiaaltöö kliendi abivajaduse määramine jms. Seetõttu on äärmiselt vajalik erinevate sotsiaaltöö teooriate tundmine ühikonna ja temas toimuvate protsesside, inimliku muutumise eelduste ja aitamise võimaluste kohta.

Sotsiaaltöö eriala õpetamisel esitati ettepanekuid ka õppetöös kasutatavate õpimeetodite kohta. Sotsiaalkonstruktivistlik õpiteooria peab oluliseks õppijate kaasamist õppeprotsessi kogu õpetamise vältel. Õppijad loovad uut teadmist järk-järgult, kinnitades uue teadmise olemasolevale.

././ Kindlasti peaks kasutama selliseid meetodeid, mis õpetaksid infot otsima aga mitte kõike infot omale pähe taguma. Jagataks infot igasuguste raamatute kohta ja mida miski raamat sisaldab. Kõik need raamatud võiksid olla reaalselt mu riiulil, aga mitte peas. Pähe võiks talletada rohkem praktilisi oskuseid ja eriti SUHTLEMISOSKUSEID. Õppejõud peaks õpetama asja laiemalt nägema, tundma tausta, mitte kindlalt oma rada tundma. Olen ettevõtja ja mulle tundus eriti vahva see kuidas meile ettevõtluse aluseid õpetati. Kõik tehti selgeks ka taust, mitte ei jäädud kindlate mõistete juurde, mida pähe õppida. Asjast sai aru ka see, kes ettevõtlusega üldse kokku pole puutunud ././

Täiskasvanu õpetamise juures rõhutatakse enesejuhtivuse ja enesemotivatsiooni tähtsust teadmiste omandamisel. Lissaboni strateegia on ühe eesmärgina nimetanud vajaduse tõsta kõikide sihtrühmade õpimotivatsiooni ning eriti nende rühmade oma, kelle juurdepääs õppimisvõimalustele on takistatud kas majanduslikel põhjustel, aja- või huvipuuduse tõttu või mõnel muul põhjusel.

Ennast juhtiv õppija võtab vastutust õppimise eest ning on motiveeritud õppima iseseisvalt lisaks auditoorsetele loengutele. Õppija enesemotivatsiooni säilitamiseks on vajalik õpikeskkonna ja indiviidi interaktsioon, milles on arvestatud õppija eripäraga. Õppegrupid sotsiaaltöö erialal koosnevad sageli väga erineva ettevalmistusega õppijatest. On juba sotsiaalvaldkonnas töötavaid õppijaid, kes on asunud enda kvalifikatsiooni täiendama ja on neid õppijaid, kes teinud otsuse muuta töövaldkonda. Eriti kohtab erineva ettevalmistusega õppijaid kaugõppe õppegruppides. Kirjeldatud olukord esitab kõrgendatud nõudmised õppejõule, kelle ülesandeks on viia uued teadmised kõikide õppijateni.

3.7 Vilistlaste meenutused kooliajast

Vabavastustes paluti õppijatel tuua välja üks kooliajast meeldejäädud sündmus. Kõik vastajad tõid välja positiivseid meenutusi koosõppimisest kursusekaaslastega ja väljendasid tänusõnu kursusejuhendajatele. Kaasaegsete õpiteooriate järgi toimub õppimine teistega suheldes ning õppija konstrueerib uusi teadmisi koos teiste õppijatega.

../ Kõige paremini meenub mulle mu kursus, kellega nende aastate jooksul väga kokku kasvasime. Selline ühine õlg-õla tunne, millest hiljem puudust hakkad tundma. Tulin sessile alati rõõmuga ja ootasin neid aegu väga ../

../ Kursuse juhendaja poolt kingitud põrkepall lõpetamispäeval, mis tuletab kapi peal alati meelde, et tuleb olla rõõmsameelne ja ikka edasi pürgata vaatamata raskustele ../

../ Hea kursus ja kursusejuhendaja, kindlasti ilus koolimaja ja kõik õpetajad, kes meid talusid ../

Sotsiaalse interaktsiooni soodustamiseks on õppejõul vajalik kujundada õpikeskkond, milles õppijatel on võimalus väljendada enda mõtteid ning saada neile ka tagasisidet.

Vilistlaste kirjeldust võib välja tuua Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli õpikeskkonna ilusa looduskeskkonna positiivse mõju õppimisele.

../ Igal kevadel oli Mõdriku eriti kena ja õpetajad läksid ka mõnusamaks ../

KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Kõrgharidusstandardi muutused 2007.a fikseerisid õpiväljundite mõiste kõrghariduse tasemel ning kehtestasid nõuded rakenduskõrghariduse-, bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe õpitulemustele. Kõrghariduses uuendatakse õppekavasid ja need muudetakse õpiväljundipõhiseks. Uue põlvkonna õppekavades pööratakse senisest rohkem tähelepanu õpetamisprotsessi läbimõeldusele ja õppekavade interdistsiplinaarsusele. Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015 on seadnud esimeseks tegevussuunaks kõrghariduse seostamise Eesti ühiskonna vajaduste ja tööturu ootustega.

Uuringu eesmärgiks oli analüüsida Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö erialal omandatud tasemehariduse osatähtsust vilistlaste ametikasvus ja karjääriteel. Vilistlasuuringuga saadi teada vilistlaste arvamused saadud tasemeharidusele ning hinnangud saadud teadmiste rakendatavusele erialasel töö. Uuringu valimi moodustasid Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli sotsiaaltöö eriala 2006.-2008.a. lõpetanud.

Uurimistöö üheks teoreetiliseks lähtekohaks oli sotsiaalkonstruktivistlik teooria, mille kohaselt õppijad loovad teadmist tegevuste abil, ehitades uut teadmist olemasolevale. Teadmiste omandamise seisukohalt on väga tähtis arvestada õppija varasemate teadmiste ja arusaamadega ning teadmiste parema omandamise eesmärgil on vajalik õppijate kaasamine õppeprotsessi.

Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli vilistlased hindasid saadud tasemeharidust enamjaolt suurepäraseks ja väga heaks. Tasemeharidust hindasid kõrgemalt kaugõppes õppivad sotsiaalvaldkonnas töötavad üliõpilased. Kaugõppe õppevormis õppivad üliõpilased peavad oluliseks ka saadud teadmiste kohest rakendatavust ja kaasaegsust. Uuringu tulemustele toetudes saab teha järelduse, et kuna enamikul kaugõppe õppevormis õppivatel üliõpilastel on kogemused sotsiaalvaldkonnas töötamisest, on neil seetõttu ka spetsiifilisemad ja kõrgemad ootused õpingutele. Oskuslik õppeprotsessi ülesehitus viisil, milles õppija saab uusi teadmisi siduda enda praktilise kogemusega, aitab kinnistada saadud erialateadmised.

Vilistlaste antud vabavastustest selgus, et et õppijad peavad teoreetilistest teadmistest olulisemaks praktilisi oskusi ning õpetamas soovitakse näha erialaspetsialiste. Sotsiaaltöö eriala on teadmispõhine ja sotsiaaltöö teoreetiliste aluste tundmine on äärmiselt vajalik erialal töötamiseks. Teoreetilise teadmiste tähtsust erialal on vajalik selgitada sotsiaaltöö üliõpilastele.

Tähelepanu tuleb pöörata ka teoreetiliste teadmiste õpetamise viisidele ning senisest rohkem läbi mõelda, millisel viisil siduda uusi teadmisi õppijate eelnevate kogemustega nii, nagu eeldab sotsiaalkonstruktivistlik õpiteooria. Saadud vastustest võib järeldada, et rakenduskõrgkoolis õppijad seovad end tulevikus pigem praktilise sotsiaaltöö kui sotsiaaltöö eriala ja lähenemisviiside teoreetilise arendamisega.

Kõrgharidusstrateegia üks tegevussuundadest on seostada kõrgharidus Eesti ühiskonna vajaduste ja tööturu ootustega. Tasemehariduses saadud teadmiste rakendatavust erialasel tööl hindasid vilistlased kõrgelt ning tõid välja õppeainete lõikes saadud teadmiste kasulikkuse erialasel tööl. Ootuspäraselt hinnati kõrgemalt neid õppeaineid, mis olid seotud vastaja igapäevase töö ja tegevusega sotsiaalvaldkonnas. Keskmiselt kõrgemalt hinnati erialast õppepraktikat. Praktika tähtsustamine teoreetiliste teadmiste ees kajastus uuringu erinevates tulemustes. Sageli üliõpilased ei teadvusta endale teoreetiliste teadmiste kasutamist praktilises sotsiaaltöös ning vajalik on eesmärgipärasemalt suunata õppijate praktikajärgset eneserefleksiooni.

Vabavastustest selgus, et kõrgemalt hinnatakse neid õppejõude, kes kasutavad õppeprotsessis kaasaegseid õpimeetodeid, pööravad tähelepanu teooria sidumisele praktikaga ja omavad kaasaegset teadmist sotsiaaltööst. Rahulolematust väljendati õppija individuaalsete võimete ja oskustega arvesamise suhtes.

Sotsiaalkonstruktivistliku teooria kohaselt omandatakse teadmised läbi tegevuse ja sotsiaalse interaktsiooni ning õppimine on rohkem määratud õppija hoiakutest kui õppejõu arusaamast selle kohta, mida tuleb õppida. Õppija hoiakud õppimisel on seotud enesemotivatsiooniga ja võimega ennast õppeprotsessis juhtida. Uuringus osalenud vilistlased hindasid enda panust õppimisse kõrgelt ning tõid välja enda motiveerituse õppetöös osalemisel. Õpimotivatsiooni kujunemist mõjutab, millisel viisil uued teadmised kohanduvad õppija olemasolevate teadmiste ja kogemustega. Õppegrupid tasemeõppes, eriti kaugõppes koosnevad erineva ettevalmistusega ja erineva kogemusega õppijatest. Kõrgharidust on asunud omandama erialal juba töötavad inimesed ja ka need, kes on otsustanud teha muudatused töövaldkonnas. Kirjeldatud olukord seab kõrgendatud nõudmised õppejõule, kelle ülesandeks on viia teadmised ja oskused väga erineva ettevalmistusega õppijateni. Õpimotivatsiooni toetamine on õppetöö üks keerulisemaid aspekte. Õpimotivatsiooni oli keerulisem hoida nendel õppijatel, kes tõid vastustes välja

õppetööst puudumise. Täiskasvanud õppijal on lisaks õppetöös osalemisele mitmesuguseid kohustusi, mida on vaja sobitada õpingutega ning mis võivad mõjutada õppija õpimotivatsiooni.

Ettepanekud õpiväljundipõhise õppekava parendamiseks:

- rõhutada teoreetiliste teadmiste osatähtsust sotsiaaltöö erialal ning pöörata tähelepanu teoreetiliste teadmiste sidumisele kaasaegse praktilise sotsiaaltööga;
- mitmekesistada valikainete moodulis süvaainete õpetamist, et õppijatel oleks võimalik valida õppeaineid lähtuvalt erialasest suundumusest;
- luua vabaainete moodul üliõpilastele üldteadmiste õpetamiseks;
- senisest rohkem pöörata tähelepanu õppijate eelnevatele teadmistele õpetatavas valdkonnas ning uute teadmiste õpetamisel arvestada õppija eripära;
- toetada üliõpilaste õpihoiakute kujunemist ning rõhutada õppija rolli osatähtsust õppimisel;
- jälgida aineprogrammides õppeprotsessi läbimõeldust, aktiivõppe meetodite osakaalu õpetamisel ning õppijate kaasamist (sotsiaalkonstruktivistlik õpiteooria);
- praktikaaruannetes pöörata senisest rohkem tähelepanu praktiliste ülesannete sidumisele teoreetiliste teadmistega.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Bologna deklaratsioon. 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education
- Bologna protsess Eestis 2004-2008. 2008. Toimetaja A. Valk. HTM
- Eensalu, K., Jõgi, K. jt. 2005. Haridus, tööhõive ja karjääriteenused Eestis 2005. Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus. Innove.
- Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015
- Elukestva õppe strateegia 2005-2008. 2005. Tartu. Haridus- ja Teadusministeerium
- Jarvis, P. 1998.
- Karjäärikeskus. 2007. Eesti päevaleht online. - [WWW] URL <http://www.cvkeskus.ee/career> (31.01.2009).
- Karjäärinõustamine – Kuidas edasi? 2000. EL Phare 2000. Riiklik Programm „Inimressursi arendamine Lõuna-Eestis ja Ida-Virumaal“ raames. Tallinn: Karjäärinõustamise Teabekeskus.
- Kutseseadus. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12974050>
- Kõrgharidusstandard. <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13099603>
- Lepik, A., Pandis, M. 2004. Interdistsiplinaarsus sotsiaal- ja kasvatusteadustes. TPÜ Kirjastus. Tallinn.
- LVRKK arengukava 2008
- LVRKK Sotsiaaltöö õppetooli põhimäärus.
- Newell, H. 2000. Personnell Managemet. Blackwell.
- Philips, K., Loova, M. 2005. Madala kvalifikatsiooniga tööjõud Eestis. TÜ Rahvamajanduse Instituut. [WWW] URL http://sotsioloogia.ee/vana/esso3/2/kaia_philips_margit_loova.htm (02.02.2010).
- Raava, M. 2002. TPÜ psühholoogia osakond. Organisatsioonikäitumise magistriõpe. Karjääriplaneerimise kursus. Õppematerjal. (Avaldamata materjal).
- Rakenduskõrgharidusseadus

- Ruohotie, P. 2005. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki.: Werner Söderström Osakeyhtiö
- Rutiku, S. 2006. Kõrgkooli õppekava kontseptuaalsed ja metodoloogilised lähtekohad. TÜ Kirjastus
- Strömpl, J. 2001. Sotsiaaltöö uurimisest: konstruktsionistlik lähenemine. Sotsiaaltöö 1, lk 10-11.
- Tamm, T. 2008. Ametikasv ja professionaalsus. TLÜ Kirjastus.
- The EQF. 2008. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning.
- Tina, A. 2008. Kahetsükliline kõrgharidus ehk 3+2 süsteem. Raamatus: Bologna protsess Eestis. HTM.
- Türk, K. 2005. Inimressursi juhtimine. Tartu Ülikooli Raamatukogu
- Udam, M. 2008. Lihtsalt mõistetavate ja võrreldavate kraadide süsteem. Raamatus: Bologna protsess Eestis. HTM.
- Valk, A. 2008. Keskendumine elukestvate õppele. Raamatus: Bologna protsess Eestis. HTM.
- Õppekava arendamise juhendmaterjal. 2009. Koostanud S. Rutiku, A. Valk, E. Pilli, K. Vanari. SA Archimedes